

Kaksi itämerensuomalaisen äännehistorian kysymysmerkkiä

1. Vatjan *lätä* 'lähteä' yms.

Länsivatjassa tunnetaan Setälän (ÄH 345) ja Kettusen (VKÄH² s. 65) mukaan merkilliset infinitiivimuodot *lätä* 'lähteä' ja *nätä* 'nähdä' sekä passiivimuodot *nättü* 'nähty', *lätäs* = *lätässä* 'lähdetään', *nätäs* = *nätässä* 'nähdään', *lätti* 'lähdettiin', *nätti* 'nähtiin', jotka Kettunen on mp. rinnastanut varhaiskantasuomen *kt:stä lähteneisiin (ks. Setälä ÄH 197—206, 285) konsonanttivartaloisiin eteläviron muotoihin *nättä*, partis. *nät̄*, prees. *lät̄* 'lähtee' yms., kun taas Setälä mps. 345 pitää niitä epäselvinä. Samanlaisia asuja löytyy vatjalaisista kansanrunoistakin. SKVR IV: 3 s. 731 (n:o 4658 r. 6, 10, Ahlqvist Kattilasta): *Ielä kältu*, *ielä nättü*, s. 744 (n:o 4696 r. 3, A. A. Borenius Pummalasta): *lättezä läpi lävie* (= lähtiessä läpi kynnyksen), vieläpä (analogisesti) alkuaan vokaalivartaloisessa suom. *lähtemä* sanan vastineessa mps. 756 (n:o 4728 r. 3, V. Alava Kattilasta): *Vällää lättemäd lävellä* (= poislähdöt, ero kynnyksellä). Tämä etelävirolais-vatjalainen rinnastus on Kettusesta lähtien saanut yleisen hyväksymisen, mutta äskettäin Posti on tutkimuksessaan From Pre-Finnic to Late Proto-Finnic (FUF 31 s. 39) tullut kantasuom. *kt* > *tt* -äännekehitykselle uutta selitystä etsiessään siihen johtopäätökseen, että nämä yksinäiset vatjan *t(t)*-tapaukset (odotettavan *ht*:n sijasta) eivät olekaan kantasuomesta perittyjä aivotvatjalaisuuksia. Tekijän mukaan ne olisivat lainoja etelävirosta: »Votic dialect forms showing **-kt*->**-tt*- are probably due to influence from such Estonian dialects as have undergone the same change, cf. also *lätä* sub *lähteä*; the regular Votic treatment is **-kt*->*-*ht*-». Posti lienee oikeassa epäillessään tämän *t(t)*-edustuksen alkuperäistä vatjalaisuutta, sillä on tosiaankin merkillistä, että vatjan *-t(t)*- rajoittuu yksinomaan pariin infinitiivi- ja passiivimuotoon, eikä se koskaan esiinny johtamattomissa vartaloissa (vrt. sen sijaan eteläviron *kött* 'vatsa', »kohtu», *läte* 'lähde', *vatt* 'vaahto' ym.).¹ Mutta etelävirosta kulkeutuneen lainan oletus näyttää epäilyttävältä, koska vatjasta tähän asti ei tunneta mitään etelävirolaisia laina-aineksia. Jos kysymyksessä olisi tosiaankin etelävirolainen laina, tulisi lainan välittäjänä todennäköisesti kysymykseen vatjalaisvoittoinen Kodaveren virolaismurre. Tälle murteelle

¹ Kettusella mp. esiintyvä (*päivä on ottoi* *alla* 'päivä on laskemassa' ei kuulune *tt* < *kt* -sanoihin (vrt. sen sijaan vatj. *ehtago* 'ilta', jota kai on ajateltu sen sukulaiseksi, mutta joka luultavasti on eri vartaloa). Omituinen *tt*-muoto tavataan joka tapauksessa vatjan sanassa *pettüpimä* (vir. *pett*, *pettüpim*, suom. *pettää* ~ *pyöhtää*), ks. Posti mts. 46.

tuo *t(t)*-ilmiö kuitenkin on vieras, ja näin ollen näyttää mahdottomalta puhua tässä tapauksessa vatjan etelävirolaisuudesta.¹

Yhtyen Postiin siinä, että nuo *t(t)*:lliset vatjan verbinmuodot lienevät myöhäisempää, eivät kantasuomalaista perua, haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että kyseessä saattaisivat olla vatjassa itsessään erään toisen verbi-ryhmän vaikutuksesta kehittyneet analogiamuodot. Tätä mahdollisuutta ajatellen tulisivat analogian lähteenä kysymykseen supistumaverbit, joiden infinitiivi- ja partisiippimuodot (vrt. *üpä-tä* 'hypätä', *-ttü*, *-tti*) ovat infinitiivi- ja passiivimuodoissaan hyvin lähellä *lätä*-tyyppiä. Ei tietysti ole syytä vatjassa olettaa minkäänlaisten (esim. lausepainottomuuttaan) typistyneiden *lä*-, *nä*-verbivartaloiden olemassaoloa ja niiden vartaloiden perusteella muodostettuja analogisia *lä|tä*, *-tti*, *-tässä* ym. muotoja. Sinä nikamana, jonka välityksellä *näk(e)*- ja *läk*-verbit saattoivat analogian tietä liittyä supistumaverbeihin, tekisi mieli pitää vatjan alkuperäisiä vastaavien verbien konsonanttivartaloisia imperatiivimuotoja *läk-kädä, **-ko(i)hen*, (?) **-kämä*, *näk-kä ym. Tosin nämä pohjautuvat pelkästään oletukseen, niitä ei ainakaan ole tietääkseni tähän mennessä esitelty kirjallisuudessa (jos emme ota huomioon kansanrunouden kieltä, mistä jäljempänä), mutta muissa ims. kielissä tämä imperatiivityyppi on yleinen, vrt. vepsän *läkkam* (*läkkam*) 'lähtekäämme', aun. *läkkä(ä)mmö*, kaakkoishämäl. *läkkämä* Tunkelolla Vepsän kielen äännehistoria 146 ja (osittain) Postilla FUF 26 s. 16, liivin *läk*~*läkkē*, *las*, *ta läkkē* 'menköön', suom. (Kalevalassa) *läkkäme*, karj. *läkkäh*, vir. *läki* Postilla Vir. 1945 207—8 (ks. myös alaviittaa s. 208). Konsonanttivartaloisen imperatiivi on siis tässä (*läk*-) tapauksessa jättänyt jälkiä kaikkiin ims. sukukieliin, paitsi (tähänastisten tietojen mukaan) vatjaan. On näin ollen suorastaan pakko olettaa, että tätä ilmeisesti kantasuomalaista imperatiivia on aikoinaan tavattu vatjassakin. Eikä tämä imperatiivi ole rajoittunut vain *läk*-vartaloon, vaan on eräiden ims. kielten todistuksen mukaan esiintynyt myös *tek(e)*- ja *näk(e)*-verbeissä, vrt. varsinkin eteläviron (mon. 3. pers.) Karula *tekkü*, Sangaste *näkkü*, Nõo ja Rannu *tekkü* 'tehköön', 'nähköön', (mon. 2. pers.) setukaismurt. *tekke*, Kanepi *tekke*[?], Karula, Kambja, Rõngu, Nõo *tekkē* N. Ikolan mukaan Väh. Kirjelm. 78 ss. 56, 60—62, setukaismurt. *tekke*[?], *näkke*[?] ym. allekirj. muistiinpanoissa, karj. *näkkäh* (~*näkkäh*) 'nähkään', *näkkä(mä)* 'nähkäämme', *näkkeä* 'nähkää', *läkkäh*, *läkkä(mä)*, *läkkeä* Setälä ÄH 150, vienankarj. runoissakin esim. SKVR I: 3 s. 350 (n:o 1920 r. 1, Sohjonansuu) *Läkkämä*, *šikkö*, *Läkköläh*, s. 351 (n:o 1921 r. 1, Uhut) *Läkkäme*, *sikko*, *Surulaan*, vienankarj. Akonlahdella omien muistiinpanojeni mukaan *läkkä*' lähtekäämmä, lähdetään!' ja *näkköh i.tšē* 'nähköön itse'. Vatj.

¹ Äskettäin on etelävirolais-vatjalaista yhteyttä olettanut Ilmar Arens Eesti Teadusliku Seltsi Rootsis Aastaraamat I (1945—1949) s. 90— tavalla, johon ei voi yhtyä.

nykyinen *lähtegä, nähk|ä, -ō, tehk|ä, -ō* imperatiivi (vrt. Ahlqvist Votisk grammatik s. 12 *nähkō*) on luultavasti myöhäisempää inkeriläis-suomalaista alkuperää.

Toiselta puolen on todennäköistä, että vatjassa on supistumaverbeissä alkuaan esiintynyt vartalon *t:n* ja *k-tunnuksen* assimiloitumisesta johtunut *kk*, siis **(h)üpökkä-, *-kko-, *temmakka-, *-kko-* jne. Jälkitavujen *tk* on näet ims. kielissä kaikkialla paitsi suuressa osassa suomen murteita (ks. esim. Kettunen Suomen murteet III murrekartta n:o 7) ja vatjassa assimiloitunut *kk:ksi*, vrt. karj. *tahokkoa* 'tahotkaa', aun. *kirvokkoa* 'kirvotkaa', veps. *kerakat* 'kerätkää', vir. *tōmmake* 'temmatkaa' ~ suom. *vastatkaa*, vatj. *vasatkaa* (Setälä ÄH 19). Tämäkin äänne muutos on yleisyydestään päätellen ainakin murteittain esiintynyt luultavasti jo myöhäiskantasuomessa, ja on hyvin todennäköistä, että vatjassa — sen kuuluttua alkuaan läheisesti viron yhteyteen (ks. mm. Kettunen, Vir. 1940 s. 143, alaviitta) — on samoin kuin virossakin supistumaverbien imperatiivissa alunperin esiintynyt *-kk-*. Nykyinen vatjan *vasatkä* -tyyppi selittyy todennäköisesti — kuten moni muukin vatjan myöhäisehkö piirre — Inkerin suomesta saaduksi.

Edellisestä siis selviää, että *läk-, tek-, näk-* verbien ja supistumaverbien mon. imperatiivi oli muodostunut alunperin virolaisvoittoisessa vatjalaisessa kielimuodossa (vrt. **läkkä-, *hüpökkä-, *temmakka-* jne.) samalla geminaatalla kuin supistumaverbienkin imperatiivi, mikä oletettavasti tuli välittäjäksi *läk-, tek-, näk-* verbien analogiseen *tä*-infinitiiviin ja passiivimuotoihin. **hüpökkä-*: *hüpätä* (*temmata, temmatassa* jne.) = **läkkä-*: *x*, jolloin *x* = *lätä* (*nätä, nätässä* jne.). Tätä oletusta ei tietysti voi pitää tuon verrannon avulla varmasti todistettuna, sillä itse verranto tukeutuu melkein kokonaan rekonstruktoiden varaan. Mutta viron *läki* ja *hüpake* -tyyppiset varmat imperatiivit sekä vatjan ja viron läheisyys (mielestäni sen alkuperäinen kuuluminen suorastaan kantapohjoisviron murteisiin) puolestaan tekevät **hüpökkä-* ja **läkkä-* imperatiivityypin olemassaolon vatjan alkuperäisessä edustuksessa niin todennäköiseksi, että voimme sitä käyttää proportioanalogiaa olettaessamme.¹

Teoreettisesti katsoen saattaisi analogisiin *lätä, nätä* ym. -muotoihin johdavana nikamana pitää myös *näk-, läk-, tek-* verbien konsonanttivartaloisia

¹ Vatjan ja viron lähisukulaisuudesta kysymyksen ollen on käsittäkseni vastedes tähänastista enemmän kiinnitettävä huomiota näiden kielten *s a n a s t o n* yhtäläisyyksiin, jommoisia helposti kertyy kosolti, kun pidetään silmällä kantasuomalaista perussanastoa. Ajattelen esim. seuraavanlaisia tapauksia: vatjan *kasiutumä* 'siistiytymään', *lautta* 'navetta', *muraga* 'muurain', *mälehtä* 'muistaa', *mänko* 'leikki', *nahkiri* 'lepakko', *niska* 'maiti', *nisu* 'vehnä', *peremēz* 'isäntä', *pimä* 'maito', *putma* 'häät', *rangeD* 'länget', *ratiz* 'aitta', *ringote* 'kiskotella', *sajja* 'vehnäleipä', *särimarja* 'pohje', *tütterikko* 'tyttönen', *upa* 'papu', *kuhjä varraz* 'heinäsuovan tukiseiväs', joilla kaikilla on tarkat vastineet juuri virossa. Lähekkäisten sukukielten kuten vatjan ja Inkerin suomalais- sekä inkerikkomurteiden sekaantuksessa on morfologisten ainesten lainautuminen puoleen ja toiseen suhteellisen helppoa.

nüt-partisiippeja, jotka tunnetusti »ovat vatjassa suomen mukaiset: *nähnü*, *tehnü*» mm. Kettusen VKÄH² s. 34 mukaan ja tunnetusti sisältävät passiivimuodoista (vrt. *nähty*, *tehty*) yleistyneen myöhäisehkön *h:n*, mutta kenties alkuaan ovat vatjassa saattaneet olla *nn:*llisiä (siis *nännüt, *tennüt, *lännüt*, kuten vielä nykyisinkin etelävirossa *nännü*, *teñnü*, *läñnü*, resp. *nännü?*, *teñnü?*, *läñnü?* ym., ja osittain vielä liivissäkin *nänd*, *tiend* tapauksissa, ks. esim. Posti SUST 85 ss. 185—6. Mutta koska vatjan kanssa läheisemmin yhteen kuuluvissa pohjoisviron murteissa (missä esiintyy joko *läinud*, *näinud*, *teinud* tai *lähnud*, *tehnud*, *nähnud* -tyyppi, ks. mm. jo Setälä ÄH 148—9) ei näistä *nn*-partisiipeista ole jälkeäkään, olisi ehkä luvattoman rohkeata olettaa kanta-vatjassa *nännüt, *tennüt, *lännüt -partisiippeja. Siinä tapauksessa, että semmoinen rekonstruointi olisi mahdollista, olisi kyllä ajateltavissa, että myös näiden partisiippien ja supistumaverbien *hüpännüt*, *temmannut*, (länsivatj. *üpännü*, *temmannu*) yhtäläisyys olisi saattanut olla osallisena analogisten *t(t):*llisten infinitiivi- ja passiivimuotojen (*nätä*, *nätässä* ym., vrt. *üpätä*, *temmata*, *üpätässä* jne.) syntymiseen.

Jos lopuksi tarkastelemme vatj. kansanrunojen jäännösten kieltä (SKVR IV: 3), ei näytä aivan mahdottomalta, että konsonanttivartaloinen *läkk(ä)*-tyyppi on edelleenkin suorastaan tavattavissa vatjassa, eikä ole yksinomaan äsken rakentamamme oletuksen varassa. Mts. 778 (n:o 4800 r. 1) näet esiintyy Kettusen muistiinpanemassa pummalalaisessa säkeessä *lätsi kaivošē kanani* suorastaan vir. *läki* 'menkäämme' imperatiivin äänteellisesti tarkka vatj. vastine — ellei se nyt ole vir. (koillisvir. *läkki*) muodon tilapäisen »vatjannoksen» tulos (*kk* kenties substituoitu vatj. *iš:*llä?). Varmana aito-vatjalaisen imperatiivin esimerkkinä tätä yksinäistapausta ei siis sittenkään voitane pitää. Toiselta puolen esiintyy vatj. runoissa hyvin mielenkiintoinen *tk:*llinen *lätkä(ä)*-imperatiivi, esim. mts. 683 (n:o 4603 r. 24, G. Rein Kattilasta) *Lätkä meille vierassi!* (~ibid. P. Groundstroemin muistiinpanossa *Lähtkä meille vierasi!*), s. 712 (n:o 4628 r. 9, Lönnrot Kattilasta) *Lätkä tyttäret tulelle*, s. 735 (n:o 4666 r. 7, O. Groundstroem Korvettulasta) *Läätkäät tammot tansiman*, s. 735 (n:o 4668 r. 1, sama Korv.) *Lätkät tyttäret tulel*, s. 736 (n:o 4671 r. 1, sama Korv.) *Lätkät linnut liukumase*, s. 762 (n:o 4750 r. 24, V. Alava Kattilasta) *Lätkää, tammät tantsimaase!*, s. 767 (n:o 4768 r. 1, sama Matin kylästä) *Lätkaa, tyttäret, tuleleē(see)*, s. 773 (n:o 4786 r. 3, V. Salminen Kattila) *Lätkä meilē vērāssi!* — Näin monen muistiinpanijan merkitsemänä tämä ei mitenkään voi olla satunnainen kompastus eikä kirjoitus- tai painovirhe, varsinkaan kun sama imperatiivityyppi hyvin harvinaisena esiintyy myös länsi-inkeriläisessä kansanrunoudessa (<vatj.?) verbistä *tehdä*: SKVR III: 1 s. 182 (n:o 324 r. 75, Narvusi) *Tetkää [!] tuli mäelle, Viekää poika tuleen* (vrt. sitä vastoin samassa paikassa r. 92 tavallinen tyyppi: *Tehkääät hirsipuut*

mälle!). Olisi uskaliaasta väittää, että tämä *lätkä(ä)*, *lätkä*, *tekkä*-imperatiivi olisi suoraan *läkkä*-, *tekkä*-imperatiivin pohjalta kehittynyt; sen edeltäjänä on saattanut olla myös suomalaismallinen *lähtekä*-, *tehkä*-imperatiivi. Tämän *tk*-imperatiivin edellytyksenä on *lätä*, *lätty*-tyyppisten vatjan infinitiivi- ja passiivimuotojen olemassaolo yhtäältä ja suomalaismallisten supistumaverbien imperatiivityypin olemassaolo toisaalta (siis vatj. *magatkä* ym., vrt. SKVR IV: 3 s. 702 n:o 4622 r. 84 Kattila *Elkä te suku makatka*, s. 716 n:o 4630 r. 40 *Roho maalla rauketkose*, s. 720 n:o 4636 r. 35 *Ihmatkä imo-iwuhset*, s. 723 n:o 6643 r. 3 *Elkä ukatka iuwittä*, s. 779 n:o 4803 r. 33 *rōtsi rōmad radgetkō* jne.), huomattakoot varsinkin yksitavuisiksi kehittyneet vartalot kuten SKVR III: 1 s. 544 inkeril. (n:o 1047 r. 114) *Siitkōö minun sihani*. Proportio *siitä* (*magata* jne.): *sitkō* (*maga|tkō*, *-tkä* jne.) = *lätä* (*tetä*, *nätä*): x on saanut aikaan sen, että kehittyivät imperatiivimuodot ($x =$) *lätkä* (*lätkä*, **lätkō*, **tekkō*, *tekkä* ym.). Tämäkin puolestaan siis osoittaa, että supistumaverbeillä ja *tek(e)*-, *läk*-, *näk(e)*-verbeillä on yhtymäkohtia, jotka ovat voineet aiheuttaa analogisia vuorovaikutuksia. Ja tämän valossa myös edellä olettamamme *lä|tä*, *-ttü* ym. -infinitiivien ja -passiivimuotojen synty supistumaverbien analogian pohjalta käy entistä todennäköisemmäksi.

2. Eräistä liivin sanansisäisen *h:n* jäljistä

Suomen *kasukka* 'pitkä turkki', viron *kasuk(as)* ja liivin *kāsk* (sama) sanoissa, jotka — kuten tiedetään — on lainattu venäjältä (<*kožúh*), on vokaalienvälinen ven. *h* (χ) epätavallisesti korvattu *kk*:lla *hk*:n sijasta, ks. viimeksi Kalima Slaavilaisperäinen sanastomme 70, 96—97, kun sitä vastoin karj. (myöhäisehkössä lainasanassa) *porohka* < ven. *póroh* esiintyy odotuksenmukainen *hk*-edustus. Liivin *kāsk* näyttää sittenkin kaipaavan tähänastisesta poikkeavaa tulkintaa, se kun saattaa olla todisteena odotuksenmukaisesta **kasuhka* muodon esiintymisestä ims. taholla. Kuten jo Setälä ÄH 305 liiv. *kāsk* (pro **ka'z'k!*) 'Pelz' sanaa käsitellessään on huomauttanut ja myös Posti toteaa SUST 85 s. 2 (vrt. liivin *kšskā*, mon. *kšskāD*, länsiliivin *kāškā*, mon. *kāškāD* 'Pelz'), siinä on vanhahko selittämätön pitkävokaalisuus ynnä katkoäänne. Liivin sanan luonnollisena lähtökohtana voisi ehkä pitää asua **kashukka*, joka puolestaan saattaisi olla metateesin tietä syntynyt alkuperäisemmästä lähtömuodosta <**kasuhka*. Etelävirossa ainakin tavataan *-hk* jälkitavuisissa johtimissa (es. Wiedemann, Grammatik s. 166, s. 65, 2), joten sen esiintyminen kantaliivissäkään ei teoreettisesti ole mahdotonta. Eikä olettamamme myöhäissyntyinen sanansisäinen *-hs-* ims. kannalta ole struktuurallisesti sula mahdottomuus — vrt. vatj. *hs*:ää (*Aahsi* 'lapsi, *mahsa-* 'maksa' jne.).

Tämän selityksen tekee epävarmaksi se seikka, ettei ole osoitettavissa muita paralleleleja jälkitavun *hk*:n kehityksestä liivissä ja että kyseessä oleva tapaus siis on ainutlaatuinen. Mutta jälkitavujen *ht*-tapausten joukossa on ainakin yksi samanlainen metateesimuodostuma, jota tässä voinee käyttää paralleelina. Liiv. *mā'dl̥b* 'muistaa' -verbin on nimittäin jo Setälä mts. 353 epäillen selittänyt metateesitapaukseksi vartalosta **mäleht-* (viE *mälehtä-*), ja häneen ovat sittemmin yhtyneet myös sekä Kettunen (epäillen) Liv. Wb. -teoksessaan käsitellessään sanaa *mā'dl̥* (<**mähtel-*<*mälehtel-*) 'gedenken, sich erinnern; erwähnen' että (varauksitta) Posti mts. 166 (§ 103). Tämä metateesitapaus on oikeastaan oletettua *kā'sk(̥)* jne. -sanan kehitystä vielä mutkikkaampi: paitsi metateesia tässä on oletettava myös 1. ja 2. tavun välisen *l*:n dissimilatorista katoa (*mādl-*<**mähtele*<**mälehtele-*), mikä seikka on tähän mennessä kirjallisuudessa sivuutettu. Salatsin liivin *vādl*, prees. *-ub* 'lügen' verbi, johon Kettunen mt. on epäillen rinnastanut s. *valehdella* frekventatiivin, selittyyneen samoin kuin *mā'dl̥* verbikin metateesin ja dissimilaation avulla, siis < *vahtel-* < *valehtel-*. Verbeissä *mā'dl̥* ja *vādl* voitiin päästä nykyisiin muotoihin myöskin ilman *h*:n metateesia, pelkästään *le*-tavun dissimilatorisen kadon (*mälehtele-* > **mähtele-* ja *valehtele-* > *vahtele-*) kautta.

Vaikeaselitteinen vokaalinpidennys on liivissä vielä tavattavissa partikkeleissa *vāgiž* 'still, leise schweigend' (~*vāggiž*) ja *tāgiž* 'zurück, nach hinten' (~*tāggiž*), joiden johdosta Posti mts. 2 vain toteaa, että »Zuweilen ist vor stimmhafter Geminata eine Verschiebung der Grenze zwischen dem Vokal und der Geminata vor sich gegangen, so dass der Vokal jetzt lang und die ursprüngliche Geminata kurz ist». Posti ja sanakirjassaan Kettunen (ks. hänellä *vāggiž*~*vāgiž*, *tāgiž*~*tāggiž*) ovat näitä partikkeleita verranneet sellaisiin instruktiivisiin adverbeihin kuin vir. *vagusi*, *tagasi* ja suom. *vakaisin*, *takaisin*, jolloin lyhytvokaaliset liivin muodot *vāggiž*, *tāggiž* ovat odotuksenmukaisia. Käsitteäkseni liivin *tāgiž* tapauksessa pitkävokaalisuus on selitettävä siten, että se on virosta lainattu *taha* 'nach hinten, hinter' (josta liivissä *tā-* resp. *tā-*; viroin vaikutus tässä tapauksessa on liivin *ā*'>*ā*', *ǝ*'-labialisaatiota myöhäisempi) ja liiv. *tāggiž* partikkelin kontaminaatio. Myös Postin ilmoittamasta merkityspuolesta osa ('nach hinten') viittaa viroin *taha*-sanan merkitykseen. *vāgiž* voi olla *tāgiž*-sanan analogiaa (*tāggiž*: *tāgiž* = *vāggiž*: *x*, jolloin *x* = *vāgiž*).

JULIUS MÄGISTE

Zwei Fragezeichen der ostseefinn. Lautgeschichte

Die wotischen konsonantstämmigen Infinitiv- und Passivformen vom Typus *lätä*, *nätä*, *lätäs(sä)*, *nätäs(sä)*, *lätti*, *nätti* usw. von den Verbalstämmen *läk-* (vgl. fi. *lähteä* 'gehen') und *näk(e)-* (fi. *nähdä* 'sehen') hat man gewöhnlich (nach Kettunen) so erklärt, dass es sich in diesen Fällen um die Lautentwicklung *-tt-* < urfi. *-kt-* handle. Lauri Posti FUF 31 s. 39 hat jedoch an dieser Erklärung gezweifelt und angenommen, dass diese *-t(t)-*Formen aus dem Estn. (Südestn.) ins Wotische übergegangen sind, vgl. südestn. *nätä*, *nätäs*, *lätt* 'er geht' usw. Diese Aufnahme von Posti ist als unwahrscheinlich zu betrachten, weil man im Wot. bisher sonst keine südestn. Beeinflussungen gefunden hat. Unterz. dagegen hält es für möglich, dass die in Frage stehenden wot. Verbalformen auf dem wot. Boden dank einer Analogie entstanden sein können, und zwar nach dem Vorbilde der sogen. kontrahierten Verba vom Typus *(h)üpäätä*, *lemmata*. Dabei muss man voraussetzen, dass in der alten Gestalt des Wot. die urfi., z.Z. noch in den meisten ostseefi. Sprachen belegbaren konsonantstämmigen Imperativformen auf **läkkä-*, **näkkä-* usw. vorhanden gewesen und dass gleichzeitig auch die durch die schon

in den urfi. Dialekten durchgeführte Assimilation *-tk->-kk-* entstandenen Imperativformen der kontrahierten Verba vom Typus **(h)üpäkkä-*, **-kko(i)-*, **temmakka-* usw. vorgekommen sind. Diese für unsere zwei Verbtypen gemeinsamen Imperativformen haben als Grundlage für die Proportion gedient, aus der die analogischen Verbalformen wie *lätäs(sä)*, *nätä(ssä)* usw. nach der Analogie der Infinitiv- und Passivformen der kontrahierten Verba hervorgegangen sind.

Weiter werden in diesem Aufsatz zwei bisher unaufgeklärte Fälle von inlautendem *h* im Liv. behandelt. Im liv. *kä'sk* 'Pelz' wird der mit dem Stosston versehene lange Vokal der ersten Silbe damit erklärt, dass er vielleicht durch eine Metathese aus den Ausgangsformen **käsukka* < **kasuhka* entstanden sei. Im liv. *tä'giž* 'zurück, nach hinten' anstatt und neben *ta'ggiž* versucht man den Vokalismus der ersten Silbe damit zu erklären, dass diese liv. Partikel eine Kontamination von estn. *taha* 'nach hinten' (< liv. **tä'*) und liv. *ta'ggiž* darstelle. Im Worte *vä'giž* 'still, leise usw.' dürfte man den Vokalismus der ersten Silbe als analogisch nach dem Falle *tä'giž* ansehen können.

JULIUS MÄGISTE